

IMPORT VAN ILLEGALE DRUGS: EEN OVERZICHT VAN DE REACTIE VAN DE CORRECTIONELE RECHTBANK IN BRUSSEL VAN 1990 TOT EN MET 1996

W. DE PAUW*

Er is niet zoveel onderzoek naar het profiel van veroordeelde drugsdelinquenten in België en zeker niet naar dat van drugskoeriers; hier proberen we wat aan die lacune te doen. Een ondertussen zowat tot cliché geëvolueerde evidentie geldt natuurlijk ook hier: het feit dat gerechtelijke statistieken niets of zeer weinig vertellen over het werkelijke voorkomen van de delinquentie, ook niet waar het gaat om de zeg maar zwaardere drugsmisdrijven. Het aantal dossiers van drugsimport waarover we het hier hebben zullen zeer zeker 'onverdund' doorstromen naar parket en rechtbank; maar zo'n dossier blijft uiteindelijk het product van risico-analyse en pakkans (pech?).

In deze tekst zullen we ons meer in het bijzonder concentreren op de daders van drugsimport, zoals ze berecht worden door de Brusselse correctionele rechtbank, met twaalf correctionele kamers de grootste jurisdictie van het land. Achtereenvolgens zullen enkele dader- en misdrijvenmerken de revue passeren gevolgd door de bestraffing. En verder zullen we het ook hebben over de voorlopige hechtenis, de gerechtelijke traagheid en de toepassing van artikel 6 (de zogenaamde verklidderspremie).

1. Methode

We hebben sinds 1990 op de correctionele griffie alle vonnissen doorgenomen die gevelde zijn inzake drugsmisdrijven. Deze dragen normaal het kwalificatienummer 60, maar ook andere nummers kunnen een drugsmisdrijf 'verbergen' (b.v. 11 of 17: verschillende vormen van diefstal). We hebben uiteindelijk enkele tienduizenden vonnissen doorgenomen (een paar miljoen bladzijden) en elk vonnis waarin een drugsmisdrijf voorkwam genoteerd en geanalyseerd: concreet hebben we de

(*) Walter DE PAUW maakt deel uit van de vakgroep Criminologie aan de Faculteit voor Rechtsgeleerdheid van de VUB.

vermelde dader – misdrijf en gerechtelijke kenmerken geregistreerd, gecodeerd, en statistisch verwerkt.

Onze teleenheid is de persoon en we hebben het hier verder alleen over die zaken welke door de rechter zijn geïnterpreteerd als import (of trafiek). De invoer van drugs kan gebeuren ten persoonlijke titel, of in georganiseerd verband en de hoeveelheden kunnen enorm verschillen, ook al zijn die niet altijd vermeld ('onbepaalde hoeveelheden' / 'quantités indéterminées'). Import kan ook kaderen in een al dan niet grootschalige handel, maar als het misdrijf als handel is bestraft hebben we het apart genoteerd onder de hoofding verkoop, en daar zullen we het hier verder niet over hebben. Soms is ook niet helemaal duidelijk welke activiteit er precies gevonnist wordt, en of het bezit van drugs in een bepaalde omstandigheid als import wordt gezien of niet ...deze gevallen 'verdwijnen' in een categorie 'onduidelijk', en ook op deze gevallen gaan we niet verder in. Het probleem van de kwalificatie wordt goed geïllustreerd door de Fransen (met domicilie in Frankrijk) die op doorreis van Nederland naar Frankrijk worden gevat met een bepaalde hoeveelheid drugs: bezit, trafiek, invoer ...? De rechter beslist, maar wat we weten of niet weten over de precieze aard van de feiten is afhankelijk van de omstandigheid of duidelijkheid waarmee de rechterlijke beslissing gemotiveerd wordt. In een aantal gevallen hebben we aan de magistraten zelf verduidelijking kunnen vragen.

2. Fysionomie van de drugsimport

AANTAL PERSONEN GEVONNIST

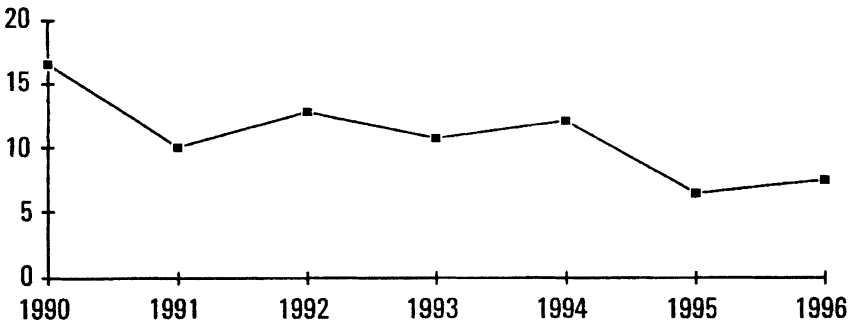
Van 1990 tot en met 1996 werden uiteindelijk minstens 1000 mensen gevonnist voor import van drugs. Eigenlijk waren het er meer (zie boven), maar we analyseren alleen de tegensprekelijke vonnissen en deze bij verstek geveld: de vonnissen op verzet zijn immers 'oude gevallen', die een tweede keer worden behandeld. We hebben ook de uitgestelde zaken en de vrijspraken uit de analyse gelicht, hoewel we op de vrijspraken we later nog wel even apart terug komen. Het grootste deel van de importeurs/trafikanten wordt inderdaad staande gehouden op de nationale luchthaven, de rest vrijwel altijd in een Brussels treinstation. Het aantal personen waarover we het verder nog hebben (N = 950) vormt gemiddeld 10,4 % van de totale populatie die voor drugsmisdrijven terechtstond. Dit percentage verschilt wel van jaar tot jaar:

Tabel 1: evolutie van het aantal personen dat terechtstaat voor illegale import van drugs.

Jaar	N	%
1990	164	16,5
1991	95	10,1
1992	144	12,8
1993	137	10,7
1994	186	12,1
1995	93	6,5
1996	135	7,4

We zien dat er procentueel een gestage daling optreedt van het aantal personen dat moest terechtstaan voor dit misdrijf; in 1990 was dat nog één persoon op zes; in 1995 of 1996 nog ongeveer één persoon op 15. In absolute cijfers uitgedrukt was 1994 het topjaar met 186 personen. Deze evolutie wordt gevisualiseerd in de grafiek, uitgedrukt in procenten.

Evolutie van het aantal personen dat terechtstaat voor import van drugs.

AANTAL PERSONEN DAT WERD VEROORDEELD VOOR DE VERZWARENDE OMSTANDIGHEID VAN DEELNEMING AAN EEN VERENIGING

Zoals we eerder schreven kan de import kaderen in de activiteiten van een groepering van twee of meer personen. Hieronder volgt het aantal personen voor wie deze verzwarende omstandigheid door de strafrechter werd bevestigd.

Tabel 2: Aantal personen dat werd veroordeeld voor de verzwarende omstandigheid van deelneming aan een vereniging.

Jaar	N	%
1990	146	91,3
1991	82	87,2
1992	125	86,8
1993	114	83,2
1994	147	79,0
1995	79	84,9
1996	118	87,4
Totaal	811	85,5

We zien dat dit voor de meesten (gemiddeld 85.5 %) het geval is; ze lijken **procentueel** minder talrijk te worden van 1990 (91,3 %) naar 1994 (79 %) om dan weer te stijgen tot 87,4 % in 1996.

NATIONALITEIT VAN DE VEROORDEELDEN

Het gaat in totaal om 88 verschillende nationaliteiten; de hele wereld lijkt wel actief in deze 'branche van de economie'. We geven nu die landen welke meer dan 20 'vertegenwoordigers' hebben op die zeven jaar.

Tabel 3: nationaliteit van de veroordeelden.

Land	N	%
België	103	10,8
Nederland	91	9,6
Nigeria	78	8,2
Marokko	74	7,8
Frankrijk	70	7,4
Congo	68	7,2
Colombia	54	5,7
Groot-Brittannië	36	3,8
Spanje	29	3,1
Turkije	27	2,8
Italië	23	2,4
Overige	297	31,3
Totaal	950	100

Import van drugs gebeurt vooral door vreemdelingen (91 %). De meest frequente nationaliteiten zijn de Nederlanders, Nigerianen, Marokkanen, Fransen en Congolezen.

DOMICILIE VAN DE VEROORDEELDEN

We hebben drie categorieën: woont in België, woont in het buitenland, woont in België maar heeft hier geen vaste verblijfplaats. Het gaat hier vooral om de eerste twee categorieën.

Tabel 4: domicilie van de veroordeelden.

Verblijfplaats	N	%
België	252	26,5
Buitenland	686	72,2
België – zonder vaste verblijfplaats	12	1,3
Totaal	950	100

We zien dat bijna drie kwart van de importeurs vreemdelingen zijn die bovendien niet hier hun verblijfplaats hebben. Het zijn veelal mensen die eens van het vliegtuig op Zaventem tegen de Belgische drugwet aanlopen.

SEKSE VAN DE VEROORDEELDEN

Tabel 5: sekse van de veroordeelden.

Sekse	N	%
Man	806	84,8
Vrouw	144	15,2
Totaal	950	100

Drugsimport is een mannenzaak; 15 % vrouwen, dat zit in de buurt van de vrij 'klassieke' 10 % uit de officiële statistieken van het N.I.S.

LEEFTIJD VAN DE VEROORDEELDEN

We hebben categorieën genomen per vier jaar. We zien dat alle categorieën, op de allerjongste en de categorie 35-39 jaar na, bijna even goed zijn vertegenwoordigd voor de rechtbank.

Tabel 6: leeftijd van de veroordeelden.

Leeftijd	N	%
18 – 19	10	1,1
20 – 24	164	17,3
25 – 29	228	24,0
30 – 34	212	22,3
35 – 39	135	14,2
40 of +	201	21,2
Totaal	950	100

DE AARD VAN DE GEÏMORTEERDE DRUGS

Hier kan het interessant zijn ook de evolutie in de tijd van de geïmporteerde drugs te bekijken. Het jaar van het vonnis is wel niet noodzakelijk het jaar van het gepleegde misdrijf, maar zit er in elk geval kort bij: het vonnis volgt gemiddeld 6 tot 8 maanden op het (laatst) gepleegde misdrijf (zie verder: traagheid van het gerechtelijke systeem). De tabellen 7 tot en met 10 geeft het aantal mensen dat werd veroordeeld voor de import van respectievelijk cocaïne, heroïne, cannabis en amfetamines.

Tabel 7: aantal mensen dat werd veroordeeld voor de import van cocaïne.

Cocaïne	N	%
1990	44	27,5
1991	24	25,3
1992	80	55,6
1993	71	51,8
1994	74	39,8
1995	56	60,2
1996	78	57,8
Totaal gemiddeld	427	44,9

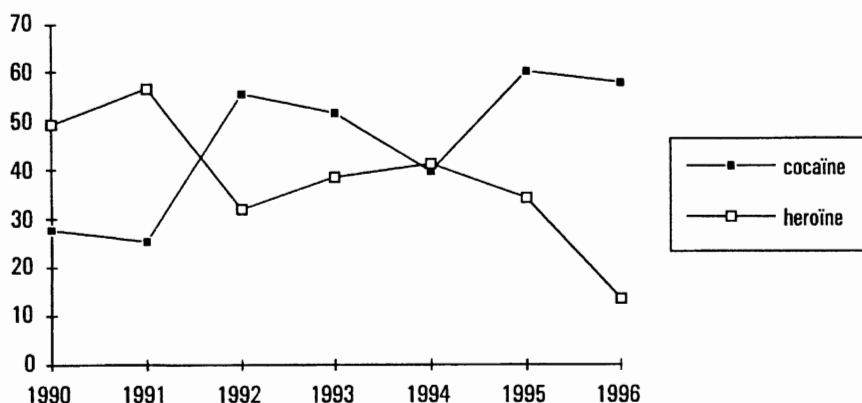
In procenten uitgedrukt zien we sinds 1992 een toenemend aantal 'cocaïnegevallen' opduiken; het 'topjaar' is voorlopig 1995 waar 60 % van de beklaagden uiteindelijk veroordeeld werd voor de import van deze drug, wat meer dan dubbel zoveel is als 1991 met 25 %.

Tabel 8: aantal mensen dat werd veroordeeld voor de import van heroïne.

Heroïne	N	%
1990	79	49,4
1991	54	56,8
1992	46	31,9
1993	53	38,7
1994	77	41,4
1995	32	34,4
1996	18	13,3
Totaal/gemiddeld	359	37,8

Hier blijkt duidelijk een tegengestelde tendens: het aandeel van de heroïne-import stuikt in mekaar: in 1996 met 13 % van het totaal, bedroeg dit in 1991 nog ruim het viervoud hiervan (57 %). Ofschoon de notie hard drugs zo stilaan wat aan kracht inboet, doordat het accent meer op de gebruikende persoon en het gebruikspatroon wordt gelegd (BROWN, 1997), zullen we het hier nog even bij houden en de grafische voorstelling geven voor deze categorie, ook hier uitgedrukt in procenten. Deze toont duidelijk hoe de ene hard drug de andere afwisselt, met 1994 als scharnier.

**De evolutie van het aantal gevallen van cocaïne- en heroïne-
import voor de Brusselse correctionele rechtbank.**

Tabel 9: aantal mensen dat werd veroordeeld voor de import van cannabisproducten.

Cannabis	N	%
1990	49	30,6
1991	21	22,1
1992	55	38,2
1993	57	41,6
1994	73	39,2
1995	30	32,3
1996	37	27,4
Totaal/gemiddeld	322	33,9

Sinds 1992/93 lijkt er sprake van een gestage vermindering van het procentuele aantal gevallen (personen) om voorlopig te eindigen bij 27 % in 1996, komende van 38 en 42 %. Het aantal gevallen van cannabisimport ligt gemiddeld lager dan die van de hard drugs.

Tabel 10: aantal mensen dat werd veroordeeld voor de import van amfetamines.

Amfetamines	N	%
1990	–	–
1991	1	1,1
1992	5	3,5
1993	8	5,8
1994	12	6,5
1995	10	10,8
1996	10	7,4
Totaal gemiddeld	46	4,8

Psychostimulantia (amfetamines – of amfetamine-achtigen – inclusief XTC) zijn nogal zeldzaam; maar terwijl er in 1990 nog geen enkel vonnis betrekking had op de import van deze stof, is dit stilaan een goed zichtbare minderheid geworden in 1995 met bijna 11 % van de gevallen.

Voor LSD en medicinale drugs kunnen we kort zijn: respectievelijk 11 en 15 gevallen op 7 jaar. De duiding ervan zal altijd wel wat problematisch blijven: Brussel is België nog niet en we hebben het over de gevatte trafikanten en niet over de rest ... maar niettemin: de toename van XTC zal niet echt verbazen waar het toch aansluit bij een inderdaad relatief nieuw gebruikspatroon van de jonge recreatieve gebruiker. Ook de wissel van heroïne naar cocaïne lijkt aan te sluiten bij een veranderd gebruikspatroon: ‘Het gebruik van ‘nieuwe’ drugs, zoals extasy, lijkt in veel landen toe te nemen en in sommige landen neemt het gebruik van crack alsmede meer bekende drugs zoals cocaïne in poedervorm, cannabis en amfetaminen toe’ (EWDD, 1997: 5).

EEN RELATIE TUSSEN DE NATIONALITEIT EN DE GEÏMPORTEERDE SUBSTANTIES?

Kunnen we bepaalde nationaliteiten associëren met bepaalde drugs? We beperken ons tot de meest voorkomende substanties. De tabel geeft het aantal mensen dat werd veroordeeld voor de import van cocaïne, heroïne of cannabis.

Tabel 11: de aard van de geïmporteerde drug en de nationaliteit van de trafikant.

Drugs	Cocaïne		Heroïne		Cannabis	
Nationaliteit	N	%	N	%	N	%
België	56	54,4	32	31,1	64	62,1
Colombia	54	100	1	1,9	1	1,9
Congo	11	16,2	27	39,7	41	60,3
Frankrijk	18	25,7	31	44,3	32	45,7
Groot-Brittannië	13	36,1	8	22,2	14	38,9
Italië	13	56,5	10	43,5	9	39,1
Marokko	26	35,1	42	56,8	49	66,2
Nederland	69	75,8	8	8,8	14	15,4
Nigeria	11	14,1	48	61,5	18	23,1
Spanje	24	82,8	7	24,1	3	10,3
Turkije	2	7,4	22	81,5	6	22,2
Overige	130	43,8	123	41,4	71	23,9

Colombianen worden al zeven jaar lang bijna uitsluitend gevat voor cocaïne; ook Spanjaarden en Nederlanders staan hiervoor erg vaak terecht. Turken en Nigerianen hebben dan weer zeer weinig te maken met cocaïne-import – we vinden ze vaak terechtstaan voor heroïne-import met respectievelijk 82 en 62 %; Marokkanen (57 %) volgen op enige afstand. Nederlanders (9 %) en Colombianen (2 %) hebben zeer weinig van doen met heroïne, net als met cannabisproducten overigens. Deze zijn minder éénduidig verdeeld over de verschillende nationaliteiten; toch lijken er enkele belangrijke relaties te bestaan in hoofde van Marokkanen (66 %), Belgen (62 %) en Congolezen (60 %). Vereenvoudigd zouden we kunnen besluiten: Spaanssprekende landen en Nederland staan vooral voor cocaïne-import, en hebben opvallend weinig te maken met andere drugs. In Spanje heeft het cocaïnegebruik altijd al weinig sociale beroering gewekt, waar het trouwens lange tijd voor de democratisering ook politiek aanvaard was (ESCOHOTADO, 1992); ook Nederland heeft historisch altijd al een kwantitatief en kwalitatief fijne hoogstaande cocaïneproductie annex handel gehad (DE KORT & KORF, 1991). Nigerianen doen vooral in heroïne, net als de Turken; wat voor deze laatsten evenmin een verrassing hoeft te zijn, gezien de grootschalige papaverteelt ginds of de status van doorvoer gebied (CURTET ET AL., 1997). De meeste nationaliteiten zijn 'generalisten'. Het aandeel van de Marokkanen in de import van cannabisproducten zal evenmin verbazing wekken waar het product helemaal tot hun oorspronkelijke cultuur behoort.

GEÏMORTEERDE HOEEELHEDEN

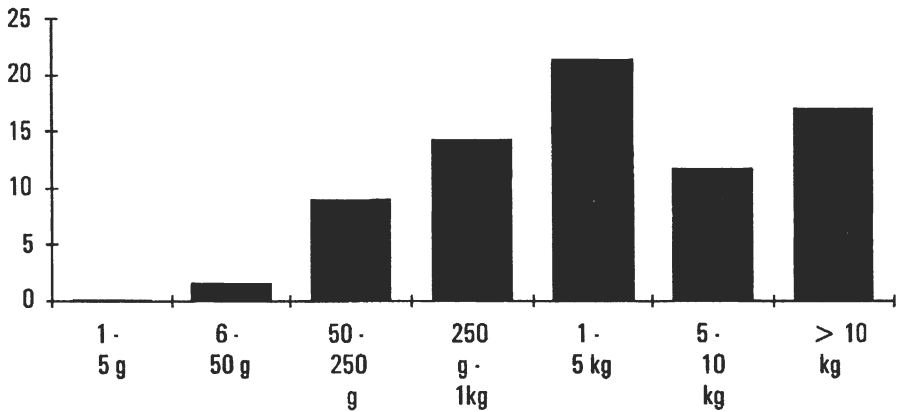
In een aantal gevallen is dit gegeven niet gespecificeerd in het vonnis; het gaat dan om ‘een onbepaalde hoeveelheid’ In de meerderheid van de vonnissen echter is wel te vinden over hoeveel gram of kilogram het desgevallend gaat.

We hergroeperen en geven dan een grafisch overzicht.

Tabel 12: geïmporteerde hoeveelheden drugs.

Hoeveelheid	N	%
onbekend	234	24,6
1 – 5g	2	0,2
6 – 30g	4	0,4
30 – 50g	11	1,2
50 – 250g	86	9,1
250g – 1kg	137	14,4
1 – 5kg	202	21,3
5 – 10kg	112	11,8
10 – 1000kg	156	16,4
> 1000kg	6	0,6
Totaal	950	100

Hoeveelheid drugs geïmporteerd en berecht

We zien op grond de ons bekende Brusselse gegevens (en dus afgezien van de 25 % van de importeurs waarvan we hier geen informatie hebben) dat de meeste personen die voor de rechtbank komen terechtstaan voor grootschalige import met 1 – 5 kg als meest voorkomende hoeveelheid; hierna is het de categorie van 10 kg die het meest frequent is. In de loop van de jaren zijn er zes importzaken berecht van méér dan 1000 kg (hasj).

We vatten even samen: de meeste veroordelingen voor drugsimport slaan op cocaïne en heroïne, waarbij de eerste lijkt toe te nemen, en de tweede lijkt af te nemen de laatste jaren. Ook het aantal dossiers met cannabis lijkt weer wat terug te lopen. De andere producten (psychostimulantia en hallucinogenen) zijn slechts marginaal aanwezig, maar komen bij manier van spreken uit het niets: hun aanwezigheid is een kwestie van de laatste jaren. Meestal gaat het om grote hoeveelheden in één keer, van één kilogram tot soms duizend en meer. Import gebeurt vooral door niet in België wonende vreemdelingen van het mannelijke geslacht, van uiteenlopende leeftijden.

3. De gerechtelijke reactie op drugsimport

BETROKKEN POLITIEDIENSTEN

Op het vonnis staat ook een nummer dat het betrokken politie – rijkswachtkorps identificeert. Drugsimporteurs worden op een bepaald ogenblik gevat; in het overgrote deel van de gevallen blijft de actie beperkt tot het interveniërende korps. Bijna nooit zijn er hier bijkomende misdrijven, met andere woorden dit zijn zuivere ‘drugsdelicten’ (uitgezonderd: onwettig verblijf in het land).

In het overgrote deel van de gevallen gaat het slechts om één punctueel feit en dus ook om één P.V. Als er toch verschillende P.V.’s zijn, hebben we het belangrijkste P.V. (bijvoorbeeld dat wat slaat op de grootste hoeveelheid drugs), of in geval van twijfel het meest recente P.V. genomen. We geven nu de belangrijkste interventies.

Tabel 13: politiekorpsen of -diensten die het dossier hebben voorbereid.

	N	%
23ste Nationale Brigade	22	2,3
G.P. Brussel	24	2,5
Brussel D.C.	26	2,8
Rijkswacht Brussel	104	11,0
Rijkswacht Luchthaven Zaventem	543	57,5
BOB Brussel	90	9,5

We zien dat het overgrote deel van de drugstrafikanten vervolgd in Brussel, op Zaventem in de armen van de rijkswacht loopt (58 %); ook de rijkswacht Brussel (11 %) en de B.O.B. (9,5 %) worden geregeld een goeie vangst 'gegund'.

GERECHTELIJKE 'TRAAGHEID'

We kunnen de tijd berekenen die verloopt tussen het gepleegde misdrijf en het vonnis; we hebben dit gegeven vanaf 1993. We zullen verder zien dat deze tijd dan doorgaans in voorlopige hechtenis wordt doorgebracht. De periode is eigenlijk een benadering: we hebben steeds afgerond naar de dichtsbijzijnde maand; waarbij een halve maand nu eens naar boven, dan weer naar onder werd afgerond. Het gemiddelde zal over het zeer grote aantal gevallen ongeveer samenvallen met het echte gemiddelde.

Tabel 14: gerechtelijke 'traagheid' in maanden.

Jaar	Gemiddelde	modus	mediaan
1993	7,9	4	6
1994	8,4	3	5
1995	6,3	3	4
1996	8,1	3	5

We zien dat hoewel de gemiddelde traagheid niet erg verschilt van jaar tot jaar, er toch een tendens is om de zaken/trafikanten vrij snel voor de rechtbank te brengen. In 1993 kwam de helft van de zaken na 6 maanden voor; in 1995 was dat vier maanden (weer 5 in 1996). De meest frequente periode is drie maanden. Meestal zijn het betrapingen op heterdaad, meestal is er alleen een expertise nodig om het product te identificeren, en de zaak is klaar.

VOORLOPIGE HECHTENIS

Ook gevallen van import verschillen in ernst (hoeveelheid, product); maar we kunnen toch verwachten dat het gros van de gevatte personen in Vorst in voorlopige hechtenis zitten, in afwachting van hun vonnis. Van jaar tot jaar geeft dit de volgende aantallen voorlopig gehechten (opgenomen ook zijn de uitvaardigingen van een internationaal aanhoudingsbevel: een zevental) op zes jaar.

Tabel 15: aantal mensen in voorlopige hechtenis.

Jaar	N	%
1990	137	85,6
1991	91	95,8
1992	118	81,9
1993	118	86,1
1994	174	93,5
1995	87	93,5
1996	129	95,6

De voorlopige hechtenis kan een enkele keer opgelegd zijn voor andere bijkomende misdrijven (in 1,5 % van de gevallen); maar eigenlijk primeert steeds het (zwaardere) misdrijf van de drugsimport. De verschillen zijn soms vrij groot tussen de verschillende jaren, maar we durven hier niet echt iets uit afleiden inzake de 'hechtenisgezindheid' op het onderzoeksgerecht: het volstaat dat er een aantal onschuldiger gevallen van drugstrafiek tussen zitten, om de percentages te beïnvloeden. Gemiddeld gaan zo'n 88 % van de trafikanten voorlopig achter de tralies; een periode die doorgaans de gerechtelijke traagheid dekt. Deze vrijheidsberoving wordt nadien door de rechtbank met enkele jaren verlengd. En hierover zullen we het nu hebben.

4. Reactie van de correctionele rechtbank

ACHTERGROND

De drugswet van 1975 (die de wet van 1921 wijzigt) legt de nadruk eigenlijk vooral op de repressieve aanpak, weze het voornamelijk voor de zwaardere drugs misdrijven – bijvoorbeeld: drugshandel. Er werd gesteld dat '... de drughandelaars naar België komen omdat de straffen hier minder zwaar zijn' (29 april 1975, het verslag in de Senaat, uitgebracht door de heer LEPAFFE). Artikel 2*bis* (§1 en 3) van de Drugswet bepaalt gevangenisstraffen van drie maanden tot vijf jaar en geldboetes tussen 1000 en 100.000 frank. Het minimum uit de oude wet (24 december 1921) van 1921, (1.000 F) is behouden gebleven, maar het vroegere maximum (10.000 F) daarentegen is gevoelig verhoogd. Eventueel kan de rechter ook alleen een geldboete opleggen én eventueel verzachtende omstandigheden in acht nemen, te vermelden in het vonnis, en zo de straf beneden voorvermelde minima laten zakken. In geval van verzwarende omstandigheden én herhaling kunnen de straffen oplopen tot 10, en in bepaalde gevallen zelfs tot 20 jaar (BROSENS, 1986).

TOEPASSING VAN ARTIKEL 6

Om de strijd tegen de drugscriminaliteit efficiënter te kunnen voeren heeft de wetgever verder willen gaan dan de gebruikelijke middelen. Het verstrekken van nieuwe, nuttige informatie over het drugsmilieu kan voor de beklaagde onder bepaalde voorwaarden tot strafvermindering, zelfs tot strafuitsluiting leiden. Deze beschikking is op veel scepticisme, ongeloof, onbegrip en weerstand onthaald: ‘verklidderspremie’, ‘prime de délatation’ ...

De toepassing van dit artikel is van meet af aan op erg veel scepticisme of tegenstand gestuit...De motieven van de dader spelen immers geen rol, het resultaat alleen telt. ‘Unerheblich ist in jedem Fall, von welchen Motiven sich der Kronzeuge bei seiner Aussage hat leiten lassen; es kommt nur auf die Erfüllung der objektiven Voraussetzungen von Art. 6 an.’ (LINN, 1987: 34) ... menig auteur spreekt dan ook over verkliddingspremie, verraderspremie, enzovoort ... De verontwaardiging is vaak principieel, van morele aard, maar heeft ook in belangrijke mate te maken met het verwachte of geconstateerde gebrek aan efficiëntie: ‘Le bilan est extrêmement décevant (...) Force est de constater d’ailleurs, dans les faits, que l’article 6 de la loi du 9 juillet 1975 n’a pas permis d’endiguer, si peu que ce soit, le développement du trafic et de la consommation de drogues (...) de lege feranda que l’on profite de la première occasion pour supprimer l’article 6, al. 2-3-4 de la loi du 9 juillet 1975 qui, vu son inefficacité, ne sert qu’à figurer dans notre législation un bien triste exemple’ (PREUMONT, 1985).

Tabel 16: toepassing van artikel 6.

Jaar	N
1990	2
1991	–
1992	2
1993	1
1994	1
1995	2
1996	3

We merken dat men inderdaad moeilijk van een succes kan spreken: in totaal 11 keer werd dit artikel toegepast; deze toepassing heeft in deze periode nooit tot een strafuitsluiting geleid, maar wel tot een belangrijke strafvermindering.

VRIJSPRAKEN

De vrijspraken slaan vrijwel altijd op die gevallen waar de medeplichtigheid niet is bewezen, ook al reizen er vaak verschillende mensen samen af naar Zaventem en dan van Zaventem naar Vorst in een politie- of rijkswachtkombi.

We hebben 50 vrijspraken genoteerd – een gemiddelde van 5 %. Bij de Belgen waren dat er 12 (ongeveer 10 %) en bij de vreemdelingen 38 (ongeveer 4 %).

DE GEMIDDELDE OPGELEGDE GEVANGENISSTRAFFEN

We geven eerst de gemiddelde gevangenisstraf (beschrijvend), daarna zullen we bekijken welke variabelen verder de lengte van de opgelegde straf bepalen (analytisch).

Bepaalde gevangenisstraffen worden vaker opgelegd dan andere, die weinig of soms helemaal niet aan bod komen. In dit verband wordt GALTON vaak geciteerd die ook al bepaalde cijferreeksen terugvond in de gevangenisstraffen, uitgedrukt in jaren of maanden: ‘... almost all persons have a disposition to dwell on certain numbers, and an indisposition to use others ... These trifles determine the choice of such widely different sentences as imprisonment for 3 or 5 years, 5 or 7, and of 7 or 10 for crimes whose penal deserts would otherwise be rated at 4, 6 and 8 or 9 years respectively’ (zie: GOTTFREDSON & GOTTFREDSON, 1988: 148).

We geven hier even het volledige overzicht: in 901 gevallen werd een gevangenisstraf opgelegd alleen voor import van drugs – de straffen voor de gemengde misdrijven laten we hier buiten beschouwing. We zien dat bepaalde straffen zeer geliefd zijn – vaak omwille van het mooie cijfer?

Tabel 17a: gemiddelde straffen opgelegd voor import van drugs.

Duur (maanden)	N	%
3	2	0,2
4	1	0,1
5	1	0,1
6	7	0,8
7	1	0,1
9	2	0,2
12	18	2,0
15	11	1,2
18	6	0,7
20	5	0,6
24	49	5,4

Duur (maanden)	N	%
30	29	3,2
36	126	14,0
40	15	1,7
42	4	0,4
44	1	0,1
48	190	21,1
54	6	0,7
60	169	18,8
72	112	12,4
78	6	0,7
84	59	6,5
96	50	5,5
108	14	1,6
120	16	1,8
168	1	0,1
Totaal	901	100

Er wordt stevig gestraft in de gevallen van drugsimport: de gemiddelde duur bedraagt ongeveer 55 maanden (vier en een half jaar); de modus is 48; mediaan eveneens 48. Acht veelvouden van één jaar zorgen voor 85,7 % van de uitgesproken straffen, wat een 'tarieven' suggereert, met 3,4,5 en 6 jaar als meest voorkomende uitspraken. Minder 'handige' of minder 'ronde' cijfers doen het ook minder goed of komen totaal niet voor. In 17 gevallen werd een straf van 10 jaar of meer opgelegd. Deze straffen gaan bijvoorbeeld in de richting van wat in Engeland wordt/werd toegepast voor dit soort misdrijven, van 3 tot 7 jaar, afhankelijk van hoeveelheid en product (THOMAS, 1980), zeker als men aanneemt dat de tendens er bestaat om de zwaardere straffen voor dit soort misdrijven uit te spreken (COLLISON, 1994). Dit betekent alles samen dat drugstrafikanten, en dus vooral niet in België verblijvende vreemdelingen nogal wat cellen vullen in de Belgische gevangenissen: de meeste van deze lange straffen zijn – uiteraard – effectief.

DE INVLOED VAN VERSCHILLENDE VARIABLEN OP DE GEVANGENISSTRAF

Hieronder volgt de invloed van de verschillende gerepertorieerde variabelen op de lengte van de gevangenisstraf. Deze invloed wordt uitgedrukt in maanden, en is onafhankelijk van de invloed van de andere variabelen. Technisch gesproken zijn deze waarden de niet-gestandaardiseerde multiële regressiecoëfficiënten in een regressievergelijking met als afhankelijke variabele de duur van de straf uitgedrukt in maanden en als onafhankelijke variabelen (een combinatie van) dummyvariabelen

(een bepaald misdrijf- of misdrijfkenmerk is aanwezig of niet; sekse: man versus vrouw ...) en tot dummy's omgebouwde categorische variabelen (bijvoorbeeld de nationaliteit, de hoeveelheid) en één 'normale' variabele gemeten op rationiveau – de leeftijd (zie ook verder). Waar de nominale variabelen omgebouwd zijn tot een dummy, staat in tabel 18 vermeld wat de referentiecategorie is, dat wil zeggen met wat het effect van de variabele wordt vergeleken. Bij dummy's zijn deze coëfficiënten (regressiegewichten) eigenlijk de gemiddelde waarde van de variabele gecorrigeerd voor de invloed van alle andere variabelen in de regressievergelijking. Onder 'B' staat de invloed van de variabele op de lengte van de straf in maanden, en onder 'sign.' de significantiedrempel. We hebben de analyse gedaan op 900 gevallen (personen) waar de straf alleen betrekking had op drugsmisdrijven en niet ook nog eens op andere misdrijven – behalve waar het gaat om een combinatie van import met onwettig verblijf in België en/of wapenbezit, waar de straf voor de import verder de potentiële straf voor dit bijkomende misdrijf opslopt zonder verder beïnvloed te worden (we hebben dit gedaan in overleg met enkele rechters).

MEETNIVEAU VAN DE VARIABELEN

Dummy's of combinatie van dummy's: allemaal, behalve: leeftijd (ratio), Maghrebinse en overige nationaliteiten (categorisch, referentiecategorie: Belgen); hoeveelheden (categorisch, referentiecategorie is de categorie: 'onbekend'), de rechters (categorisch, referentiecategorie is de groep rechters die minder dan 20 drugsdelinquenten hebben gevonnist) en het jaar (categorisch, referentiecategorie is het jaar 1990).

De combinatie van alle variabelen levert een multiële correlatiecoëfficiënt op van 0.75 waarmee 57 % van de variantie verklaard wordt en wat zeer behoorlijk is: in het geval van een dummyvariabele hoeft een multiële correlatiecoëfficiënt niet (heel) erg hoog te zijn om op een redelijke voorspelbaarheid van de afhankelijke variabele te wijzen (zie ook: Meerling, 1981). Bovendien verklaren 5 variabelen al ongeveer 40 % van de totale variantie (leider vereniging, verzwarende omstandigheid vereniging, cannabisproducten, hoeveelheid 10 kg of meer, en toepassing artikel 6). Verder blijken de misdrijfkenmerken (verzwarende omstandigheden, soort drugs, hoeveelheid ...) veruit het belangrijkste met $R = 0.66$ en een verklaarde variantie van 44 %), gevolgd door de gerechtelijke kenmerken (voorlopige hechtenis, antecedenten, rechters, artikel 6, soort vonnis ...) met $R = 0.27$ en verklaarde variantie 17 %) en tenslotte de daderkenmerken (sekse, leeftijd, nationaliteit, domicilie, beroep of geen ...) met $R = 0.27$ en verklaarde variantie 17 %.

Invloed van de verschillende variabelen op de lengte van de gevangenisstraf: *** betekent hoog significant ($p < 0.01$); ** betekent significant ($p > 0.01$ en $p < 0.05$); * laag significant ($p > 0.05$ en < 0.1). Deze invloeden zijn schattingen, gemiddelden, wat impliceert dat er fouten op zitten (standaardfout niet weergegeven). Collineariteit is geen groot probleem, de intercorrelaties blijven onder 0.3 – zie ook: DE PAUW, 1996). Alle waarden zijn schattingen.

Tabel 17b: invloed van de variabelen op de gevangenisstraf.

Drugsimport	B	Sign
Sekse (mannelijk)	5,6	***0,000
Leeftijd (per 10 jaar)	2,1	***0,001
Vereniging van drugsdelinquenten	13,5	***0,000
Leider vereniging	34	***0,000
Heroïne	4,3	***0,009
Cocaïne	5,9	***0,002
Cannabisproducten	-11,3	***0,000
Amfetamines	-7,8	***0,007
Toepassing artikel 6	-36	***0,000
Recidive	8,3	***0,000
Verstekvonnis	7,7	***0,000
Voorlopige hechtenis	8,9	***0,000
Hoeveelheid 1-50 g (i.v.m. 'onbepaald')	-18,6	***0,000
Hoeveelheid 51-250 g	-8,4	***0,000
Hoeveelheid > 1kg-5 kg	7,5	***0,000
Hoeveelheid > 5 kg-10 kg	13,5	***0,000
Hoeveelheid > 10 kg	17,5	***0,000
Rechter 1 (i.v.m. de referentiecategorie)	17,8	***0,000
Rechter 13	13,1	**0,020
Rechter 30	12,4	**0,024
Rechter 32	16,1	***0,000
Rechter 34	-15,7	***0,000
Rechter 36	11,8	**0,014
Jaar 1993 (i.v.m. 1990)	-7	***0,002
(Constante)	13,6	***0,008

Van de daderkenmerken zien we dat mannen het er slechter voor staan dan meisjes (bijna 6 maanden strenger gestraft) net als oudere delinquenten in vergelijking met de jongere, waarbij het verschil echter niet zo groot is (het effect bedraagt 2 maanden per 10 jaar dat de leeftijd toeneemt). Bij de misdrijvenkenmerken zien we het

enorme gewicht van de verzwarende omstandigheden van het handelen in georganiseerd verband (+ 13,5 maanden) en vooral het leiderschap van zo'n organisatie (+ 34 maanden). Verder zien we dat de 'hardere' drugs veel scherpere straffen oproepen (4 maanden voor heroïne en 6 maanden voor cocaïne) dan de 'zachtere' drugs waarbij vooral cannabis veel milder wordt aangepakt (-11 maanden) alsook de amfetamine – of amfetamine-achtigen (met onder meer XTC) (-8 maanden). De toepassing van artikel 6 leidt tot sterke strafvermindering (3 jaar); recidive (op welke manier dan ook) en een verstekvonnis doen de straf ook al sterk toenemen. De voorlopige hechtenis blijkt een duidelijk prejudiciërend effect uit te oefenen (+ 9 maanden) – dit staat hier meteen voor de gerechtelijke 'traagheid' van het systeem. Wat de hoeveelheden betreft wordt het effect van de verschillende categorieën vergeleken met de categorie 'onbekend'. De vergelijking vertelt ons dat de straf systematisch toeneemt met de hoeveelheid; het verschil tussen de categorie van kleinste hoeveelheid in de analyse en de categorie van de hoogste bedraagt zo'n 3 jaar. Meteen toont de evolutie van de waarden ook dat in de categorie (ons onbekend want) onbepaald toch aanzienlijke hoeveelheden niet vermeld blijven. Misschien nog het meest spectaculair is de invloed van de rechter zelf: de meest milde (rechter 34) straft bijna 3 jaar minder zwaar dan de meest strenge (rechter 1) en maakt daarmee eigenlijk de grote invloed van de geïmporteerde hoeveelheid zo goed als ongedaan. Deze vaststelling bevestigt overigens wat de jarenlange observaties en de vele gesprekken ons hebben geleerd – en nog leren. En overigens vertellen dezelfde observaties ons dat de straftoemeting van een rechter ook kan verschillen in de tijd (bijvoorbeeld rechter 28 die sinds enkele jaren haar straffen erg heeft verzwaaard). Tot slot zien we dat er in het jaar 1993 in vergelijking met het jaar 1990 minder streng werd gevonnist. Nu, dit kan bijvoorbeeld zijn doordat – aansluitend bij het vorige – er één rechter zijn of haar straftoemeting heeft veranderd, of dat er een nieuwe rechter is die veel milder optreedt.

INVLOED VAN DE TAALROL? NEDERLANDSTALIGE OF FRANSTALIGE RECHTERS

Rechters verschillen duidelijk qua punitiviteit, ze kennen elkaars straftoemetingspraktijk eigenlijk niet. Justitie was/is wel vaak onderwerp van discussies (die veelal draai(-d)en rond de werkomstandigheden, beleidsmatige aspecten, bepaalde criminele zaken, of zuiver juridische materies) maar eigenlijk nooit of zelden de bestraffing. Ieder staat op zijn individualiteit ter zake (zie ook: DE PAUW, 1996), en de rechters lijken daar verder trouwens geen punt van te maken (ze vonden zelfs dat ze niet anoniem in een analyse hoefden te verschijnen !).

We hebben alle rechters gehergroepeerd per taalrol en het effect van de Franstaligen berekend ten overstaan van de Nederlandstaligen. Het effect bedraagt bijna drie maanden, maar is slechts licht significant (* $p = 0,07$). Als we de analyse ook hier doen alleen voor die rechters die al meer dan 20 drugsdelinquenten gevonnist hebben, dan krijgen we een 'Franstalig effect' van bijna 4 maanden extra gevangenisstraf (3,7 – ** $p = 0,02$). Waarbij één en ander dus wordt bevestigd.

UITSTEL VAN DE GEVANGENISSTRAFFEN

We geven voor de gehele periode het uitstel voor de straffen tot en met vijf jaar, waarbij voor de wetswijziging dit uitstel natuurlijk maar betrekking kan hebben op de straffen tot en met 3 jaar. Over de gehele periode bleek 85 % (N=551) van de straffen effectief; 14,4 % (N=93) werd voorzien van gewoon uitstel en 0,4 % (N=4) van probatie-uitstel.

DE OPGELEGDE BIJKOMENDE GELDBOETES

Hieronder volgt een overzicht van de uitgesproken (bijkomende) geldboetes. De minimumboete bedraagt 1000 frank voor een drugsmisdrijf; maar de rechter kan verzachtende omstandigheden aannemen die hij dan moet vermelden in zijn vonnis, en kan zo onder dit minimum blijven – wat nogal zeldzaam is.

Tabel 18: geldboetes als bijkomende straf opgelegd aan drugstrafikanten.

Boete in frank	N	%
Geen	564	62,6
50	5	0,6
200	6	0,7
400	1	0,1
500	3	0,3
1000	184	20,4
1500	6	0,7
2000	35	3,9
2500	2	0,2
3000	13	1,4
4000	4	0,4
5000	19	2,1
9000	2	0,2
10000	13	1,4
15000	5	0,6
20000	5	0,6
25000	2	0,2
40000	2	0,2
50000	9	1,0
70000	1	0,1
75000	5	0,6
80000	4	0,4
90000	1	0,1
100000	10	1,1
Totaal	901	100

We zien dat in bijna twee derden van de gevallen (63 %) géén bijkomende boete wordt opgelegd. In de resterende 38 % gaat het weer in twee derden om deze minimumstraf van 1000 frank. In 10 gevallen is een boete van 100.000 frank opgelegd; twee- en vijfduizend frank zijn de vaakst opgelegde 'alternatieven'. Tegenwoordig moet dit bedrag met 200 worden vermenigvuldigd (opdecimen). In weinig gevallen (8 %) wordt de geldboete uitgesteld – doorgaans voor 3 jaar.

5. Besluit

Zo'n 90 % van de importeurs zijn vreemdelingen én mannen die meestal niet in België wonen; van de tot nog toe (en overigens uitbreidend aantal) gekende nationaliteiten zijn er enkele landen die beter vertegenwoordigd zijn dan andere: Belgen, Nederlanders, Nigerianen, Fransen en Congolezen. De leeftijdscategorieën het beste vertegenwoordigd zijn deze van 25 tot 35 jaar en 40 jaar en ouder.

Belgische cellen blijken zo vaak lange jaren gevuld met vele honderden mannelijke drugscoeurs vooral van vreemde origine die hun verblijfplaats NIET in België hebben; de gevangenisstraf volgt bijna altijd op een voorlopige hechtenis van zes tot acht maanden, de tijd die verstrijkt tussen het gepleegde feit en het vonnis – de voorlopige hechtenis staat hier dan meteen voor de gerechtelijke 'traagheid'. Het gaat dan vooral om importeurs van enkele kilo's cocaïne of heroïne; cannabis wordt veel milder aangepakt. Het zijn vooral de misdrijvenkenmerken (ernst van het gepleegde misdrijf, met name soort drug, hoeveelheid en verzwarende omstandigheden) die doorwegen in de straf. Ook belangrijk en vaak bepaald indrukwekkend zijn de zogenaamde gerechtelijke kenmerken: de toepassing van artikel 6 leidt inderdaad tot een sterke strafvermindering, maar ook de persoon van de strafrechter heeft een enorme invloed op de straf, waarbij sprake is van een ernstige dispariteit (zie ook: DE PAUW, 1996). De meestal effectieve gevangenisstraffen (85 %) worden geregeld (méér dan één derde) aangevuld met effectieve geldboetes (dit lijkt vooral zo wanneer de import direct en in hoofde van dezelfde persoon of bende lijkt aan te sluiten bij de verkoop).

Een analyse van vonnissen heeft een aantal nadelen, en mist ontegensprekelijk informatie uit de dossiers en de rechtszittingen waardoor de repertoriëring en codificatie van de gegevens op sommige punten misschien fijner of gedetailleerder zou kunnen – maar meteen waarschijnlijk minder precies. De hoge correlaties bewijzen echter dat de vonnissen als gemakkelijk toegankelijke informatiebronnen erg meevallen. Ook jarenlange observaties en vele (informele en andere) gesprekken met de zetelende magistraten bevestigen het feit dat de rechtszittingen vooral dit zwaardere (doorgaans 'punctuele') drugsdelict centraal stellen. Wat meteen ook het gewicht van de misdrijvenkenmerken in de straftoemeting nog eens illustreert.

Literatuur

- BROWN, I. (1997). A theoretical model of the behavioral addictions – applied to offending. In: HODGE, J., MCMURRAN, M. & HOLLIN, C. (eds.), *Addicted to crime?* WILEY, West Sussex, pp. 13-65.
- BROSENS, W., (1986). Drugs: de straffen. In *Strafrecht en Strafvordering. Commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, aflevering 5, Kluwer, Antwerpen.
- COLLISON, M., (1994). *Drug crime, drug problems and criminal justice: sentencing trends and enforcement targets*, The Howard Journal, 33, nr. 1, pp. 25-40.
- CURTET, F., (1997). *Com a colaboração do Projecto Vida. Droga*. Biblioteca Universal, Texto Editora, Lissabon.
- DE KORT, M. & KORF, D., (1991). Hollandse prioriteiten. De ontwikkeling van de drugshandel en de opkomst van de narcoticabestrijding in Nederland. *Tijdschrift voor Criminologie*, pp. 13-31.
- DE PAUW, W. (1996). *De afhandeling van drugszaken in Brussel in 1993 en 1994*. Dossiers Bres, IRIS.
- DE PAUW, W. & LEMPEREUR, N., (1990). *Drugs in België. De afhandeling van drugszaken door de rechtbanken van eerste aanleg*. Die Keure, Brugge.
- ESCOHOTADO, A., (1992). Drogues, loi et société en Espagne. In: EHRENBURG, A. & MIGNON, P., *Drogues, politique et société*. Editions Descarte, Parijs, pp. 168-177.
- EUROPEES WAARNEMINGSCENTRUM VOOR DRUGS EN DRUGSVERSLAVING (1997). *Jaarverslag over de stand van de drugsproblematiek in de Europese Unie*, Lissabon.
- GOTTFREDSON, M. & GOTTFREDSON, D. (1988). *Decision making in Criminal Justice. Toward the rational exercise of discretion*. Plenum Press New York, p. 148.
- GREEN, P., MILLS, C. & READ, T., (1994). The characteristics and sentencing of illegal drug importers. *British Journal of Criminology*, vol. 34, nr. 4, pp. 479-486.
- LINN, M. (1987) Belgien. In *Betäubungsmittelstrafrecht in Westeuropa*, Jürgen Meyer (Herausgegeben), Eigenverlag Max-Planck-Institut, Freiburg, p. 34.
- MEERLING, (1981). Methoden en technieken van psychologisch onderzoek. deel 2: data – analyse en psychometrie. Boom Meppel, Amsterdam.

PREUMONT, M. (1985). Un exemple de politique criminelle: la dénonciation, cause d'excuse prévue par l'article 6 de la loi du 24 février 1921 concernant le trafic des substances vénéneuses, soporifiques, stupéfiantes, désinfectantes ou antiseptiques. In: *Mélanges offerts à Robert Legros*, pp. 499-516.

THOMAS, D. (1980). Principles of sentencing, *The sentencing policy of the Court of Appeal of Criminal Division*, Heinemann, London, p. 185.

Bijlage: Variabelen in de analyse met aanduiding van meetniveau

Alle variabelen zijn dummy's, behalve indien anders aangeduid. Een dummy is eigenlijk een bijzondere vorm van een nominale variabele die waarde 0 of 1 heeft.

DADERKENMERKEN

Sekse

Leeftijd: Ratio

Maghreb: Categorisch (i.v.m. Belgen)

Overige: Categorisch (i.v.m. Belgen)

Domiciliëring (niet in België of geen vaste verblijfplaats)

MISDRIJFKENMERKEN

Vereniging van drugsdelinquenten

Leider vereniging

Gebruik t.a.v. minderjarigen +16

Gebruik t.a.v. minderjarigen +12

Gebruik t.a.v. minderjarigen -12

Vergemakkelijken/aanzetten gebruik

Vergemakkelijken/aanzetten gebruik t.a.v. 16+

Vergemakkelijken/aanzetten gebruik t.a.v. 12+

Vergemakkelijken/aanzetten gebruik t.a.v. -12

Gebruik in groep

Dood slachtoffer

Heroïne

Cocaïne

Cannabisproducten

Amfetamines

Medicinale drugs

LSD

GERECHTELIJKE KENMERKEN

Toepassing artikel 6

Recidive

Verstekvonnis

Voorlopige hechtenis

Traagheid: Ratio

Rechters: Categorisch (i.v.m. een groep rechters die weinig drugsmisdrijven berechten en die niet hieronder volgen).

Rechter 1

Rechter 2

Rechter 3

Rechter 4

Rechter 5

Rechter 6

Rechter 11

Rechter 13

Rechter 14

Rechter 15

Rechter 17

Rechter 25

Rechter 28

Rechter 29

Rechter 30

Rechter 33

Rechter 34

Rechter 35

Rechter 36

Rechter 46

Rechter 48

Jaar: 1991 (i.v.m. 1990).

Jaar: 1992

Jaar: 1993

Jaar: 1994

Jaar: 1995

Jaar: 1996